

The background of the poster is a complex abstract painting. It features large, expressive brushstrokes in shades of grey, white, and light blue. A prominent red shape, resembling a stylized figure or a flame, is visible in the upper left. In the center, there's a figure with long, flowing hair, possibly a woman, depicted in a dynamic, almost dancing pose. The figure is rendered in warm colors like orange, yellow, and red. The overall texture is rough and layered, with visible impasto and splatters of paint.

Jernej Herzog
Aksinja Kermauner

Vidiki transformacije umetniških del v veččutno obliko

Knjižnica Ludus · 32 · ISSN 2536-1937
Urednica zbirke · Silva Bratož

Vidiki transformacije umetniških del v veččutno obliko

Jerneja Herzog
Aksinja Kermauner

Vidiki transformacije umetniških del v veččutno obliko

Jerneja Herzog in Aksinja Kermrauner

Recenzenta · Marijana Županić Benič in Tomislav Topolovčan

Oblikovanje in tehnična ureditev · Alen Ježovnik

Lektoriranje · Davorin Dukič

Oblikovanje naslovnice · Tina Cotič

Slika na naslovnici · Ludvik Pandur, Beg, 1971, olje na platnu,

last Umetnostne galerije Maribor, foto Damjan Švarc

Knjižnica Ludus · 32 · ISSN 2536-1937

Urednica zbirke · Silva Bratož

Izdala in založila · Založba Univerze na Primorskem

Titov trg 4, 6000 Koper

www.hippocampus.si

Glavni urednik · Jonatan Vinkler

Vodja založbe · Alen Ježovnik

Naklada · 200 izvodov

Koper · 2021

© 2021 Univerza na Primorskem

*Izid monografije je finančno podprla Javna agencija
za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz sredstev
državnega proračuna iz naslova razpisa
za sofinanciranje znanstvenih monografij*

CIP – Kataložni zapis o publikaciji

Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

727-056.262:069.5

727-056.262:[069:7]

HERZOG, Jerneja

Vidiki transformacije umetniških del v veččutno obliko / Jerneja Herzog,
Aksinja Kermrauner. – Koper : Založba Univerze na Primorskem, 2022. –
(Knjižnica Ludus, ISSN 2536-1937 ; 32)

ISBN 978-961-293-116-2

COBISS.SI-ID 99363331

Kazalo

Seznam slik in preglednic · 7
1 Uvod · 9
2 Inkluzivno okolje · 11
Dostopnost · 13
Mednarodni dokumenti o dostopnosti · 17
Temeljni dokumenti v Sloveniji · 19
3 Inkluzivno oblikovanje okolja – muzeji in galerije · 21
4 Osebe z okvaro vida · 23
Opredelitev slabovidnosti · 24
Opredelitev slepote · 25
Čuti pri osebah z okvaro vida · 25
5 Pomen vida v sodobni kulturi – okulocentrizem · 27
Kompenzacija vida · 28
Tip · 28
Sluh · 32
Voh · 32
Okus · 32
6 Osebe z okvaro vida in umetnost · 33
7 Prilagoditve muzejev in galerij za obiskovalce z okvaro vida · 37
Fizično okolje · 37
Dostop do informacij · 38
Vodenje oseb z okvaro vida po muzeju ali galeriji · 43
Prilaganje umetniških del osebam z okvaro vida · 45
Tehnike tipnih prikazov · 56
Tipni (muzejski) predmeti · 61
Tipni modeli – makete · 62
Pomoč zvoka · 63
Dramska postavitev, kombinirane metode, multisenzornost · 66
8 Razvijanje taktilnega gradiva za osebe z okvaro vida na ploskvi · 67
Ivan Kos, <i>Deklica z oranžo</i> · 69
Leonardo da Vinci, <i>Zadnja večerja</i> · 70
Tone Kralj, <i>Moja žena</i> · 77
Tone Kralj, <i>Srečanje</i> · 78
Krilni oltar – triptih družine Knillenberg · 79

Cenilni zapisnik – zapisnik cenitve umetnostnih, umetno-obrtnih
in kulturnohistoričnih premičnin iz gradu Puchenstein · 80

9 Razvijanje taktilnega gradiva za osebe z okvaro vida v prostoru · 83

Slavko Tihec, spomenik NOB · 83

Forma viva Maribor · 85

Dvorec Bukovje · 88

Cerkev Sv. Duha na Javorci · 90

10 Zaključek · 93

Literatura · 95

Recenziji · 107

Seznam slik in preglednic

Slike

- 7.1 Metalec diska (Discobolus), natisnjen s 3D-tiskalnikom · 46
- 7.2 Vzorec majhnih pik · 53
- 7.3 Vzorec velikih pik · 53
- 7.4 Vzorec poševnih prekinjenih črt · 53
- 7.5 Vzorec vodoravnih črt · 53
- 7.6 Vzorec navpičnih črt · 53
- 7.7 Mrežast vzorec · 53
- 7.8 Pet različnih vrst črt · 55
- 7.9 Orientacijska puščica · 55
- 7.10 Vhodna puščica · 55
- 7.11 Lokacijska pika · 55
- 7.12 Kompas – severna točka · 55
- 7.13 Kazalnik velikosti človeka · 55
- 7.14 Spleti tisk – naslovница brošure *Dotakni se ptice* · 56
- 7.15 Termo-vakuumská technika: matrica in odtis črke A · 57
- 7.16 Tehnika točkastega tipnega prikaza · 57
- 7.17 Mikrokapsulska tehnika · 58
- 7.18 Sitotisk, kapljični tisk in napihljive tiskarske barve v slikanici *Miška Kiki pade v shrambo* · 58
- 7.19 Šivana igroknjiga *Konjiška legenda* · 59
- 7.20 3D-tisk – tipni tloris I. nadstropja Muzeja novejše zgodovine Celje izdelave Simbionta · 59
- 7.21 Vroči tisk s folijo v tipanki *Žiga špaget je za punce magnet* · 60
- 7.22 Risanje na pozitivno folijo · 60
- 7.23 Tehnika embosing · 60
- 7.24 Tehnika kolaža – Johannes Vermeer, *Dekle z bisernim uhanom* · 61
- 8.1 Živa slika kot metoda razumevanja vsebine in kompozicije slike · 69
- 8.2 Skica za redukcijo informacij in računalniške skice umetniškega dela za nadaljnjo obdelavo · 70
- 8.3 Računalniške skice *Deklice z oranžo* · 71
- 8.4 Izdelava makete · 72
- 8.5 Betonski kalup in kočni koloriran relief · 73
- 8.6 Prikaz prostora na tipnem diagramu · 75
- 8.7 Prikaz oseb na tipnem diagramu · 75
- 8.8 Združena dela tipnih diagramov prostora in oseb · 75
- 8.9 Zvočni zapis · 76

Seznam slik in preglednic

- 8.10 Prikaz odlomka tretje skupine apostolov in Jezusa ter odigran prizor · 76
- 8.11 Tone Kralj, *Moja žena* · 77
- 8.12 Natalija v vlogi Kraljeve žene · 77
- 8.13 Zadnja faza zaključevanju reliefsa · 78
- 8.14 Faza poslikave furnirne plošče · 79
- 8.15 Nanašanje konture na poslikavo · 80
- 8.16 Končna podoba prilagoditve krilnega oltarja · 80
- 8.17 Kopija cenilnega zapisnika v Muzeju Dravograd · 81
- 9.1 Seznanjanje s kipom NOB · 84
- 9.2 Seznanjanje z upodobljenimi portreti na kipu in s tipnimi slikami · 84
- 9.3 Spoznavanje kipa NOB v avtentičnem prostoru · 85
- 9.4 Kip Človečnost avtorja Masamija Masude in replika kipa · 86
- 9.5 Kip Roberta Leeja Adzeme in replika kipa · 86
- 9.6 Fotografija oklepa in vreč z mivko · 88
- 9.7 Vmesna faza izdelave makete iz gline · 89
- 9.8 Vključevanje izbranih materialov na maketo iz žgane gline · 89
- 9.9 Končana maketa dvorca Bukovje in bližnje okolice · 89
- 9.10 Maketa cerkve Sv. Duha na Javorci · 90
- 9.11 Prikaz osnovnih elementov cerkve · 90

Preglednice

- 5.1 Razlike med vidom in tipom · 29

Uvod

Oko je v moderni družbi prevzelo prevladujočo vlogo dojemanja sveta. Levin (1993 v Pallasmaa 2007, 39) trdi, da se je vid povsem ujel s praktično racionalnostjo naše civilizacije in s tehnološko naravnostjo družbe. Vlada vsem področjem kulture in onemogoča našo zmožnost vživljanja v svet ter sposobnost sodelovanja in sočustvovanja (Pallasmaa 2007).

Naša družba osebe s posebnimi potrebami (dalje OPP), med katere se uvrščajo tudi osebe z okvaro vida, deklarira kot polnopravne člane. Pa je na področju likovne umetnosti res tako?

Likovna umetnost človeštvo spreminja že na tisoče let in jo uvrščamo med najstarejše ter najpomembnejše izraze človekove ustvarjalnosti. Vrhunska umetniška dela vseh časov so usodno izoblikovala našo miselnost in so neločljivo povezana z rodovnim spominom današnjega modernega človeka (Kermauner 2014a).

V sodobni inkluzivni družbi je vse prisotnejša težnja, da bi se muzeji in galerije odprli vsem obiskovalcem, tudi tistim z okvaro vida, po eni strani zaradi vse večje potrebe po enakosti v družbi, po drugi pa tudi zato, da lahko osebe z okvaro vida svoje notranje občutke izrazijo s pomočjo umetniškega ustvarjanja (Naglost 2020). S pomočjo umetnosti izražamo svoje doživljjanje sveta, prepoznavamo samega sebe in svoje potrebe, v umetnosti se lahko sprostimo in se počutimo svobodne (Kačič, Bavčar in Sudec Bednařík 2015).

Kako pa osebam z okvaro vida prilagoditi likovna dela? Bi bila umetnost, predstavljena s pomočjo drugih čutov, morda še izraznejša, bolj večkanalna, bi odpirala druge vidike pogleda ali bi izgubila svoje bistvo? Kako temeljna likovna dela ljudem z okvaro vida predstaviti na njim dostopen način, ne da bi zgrešili esenco same umetnine?

Avtorici želiva s pričujočim delom osvetliti pomen likovne umetnosti za holistični razvoj in dojemanje umetniškega dela predvsem ljudi z okvaro vida. Navajava različne metode, pristope in tehnike, ki pomagajo pri transformaciji likovnih del v obliko, ki bo dostopna ljudem z okvaro vida in zanimiva tudi za vse ostale obiskovalce muzeja ali galerije.